

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 26. julija 1985 - Leto XXXVII. - Štev. 15 - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II/70 - 500 lir

Jeseni se bo pričela razprava pred pomladanskim kongresom KPI

Skupaj oblikujemo politiko naše partije

V komisiji, ki bo pripravila kongres, je tudi deželni tajnik KPI za Furlanijo-Julijsko krajino tov. Roberto Viezzi

Prihodnjo pomlad bo 17-ti vsedrjavni kongres KPI Italije. Sklicuje ga, s soglasno odločitvijo, plenum centralnega komiteja, ki se je sestel prejšnje dni in je odobril zadevno poročilo našega generalnega sekretarja tov. Natta. Že na samem zasedanju centralnega komiteja so bile določene osnovne smernice predkongresne razprave, ki jo bo vsebinsko utemeljila nova, otkobrska seja CK in CKK KPI, vodila in koordinirala pa posebna delovna komisija sedemdesetih članov, v kateri so najvidnejši partijski voditelji, ki predstavljajo tudi različne poglede na partijsko politiko in programsko usmerjenost. Med člani te koordinacijske komisije je tudi deželni tajnik KPI za Furlanijo-Julijsko krajino, tovariš Roberto Viezzi.

V svojem poročilu in v repliki je generalni sekretar partije tov. Natta poudaril razloge, zaradi katerih bo kongres sklican leto dni pred predvidenim rokom. Gre za formalne, pa tudi vsebinske razloge. Formalno ni predhodno sklicanje kongresa nič posebnega, saj statut tega ne prepoveduje, saj govori le, da se kongresi partije sklicujejo vsaj vsaka štiri leta. Vsebinski razlog pa je nujnost analize nedavnih političnih dogodkov, točnejše izoblikovanje strategije demokratične alternative, poglobitev dejavnosti partije in njenih programskih predlogov.

Ne gre, torej, za kongres medsebojnega obračunavanja, kot bi želeli naši nasprotniki, pač pa za kongres poglobljanja in razčiščevanja pojmov, iz katerega naj izide še močnejša, trdnjša, enotnejša in predvsem učinkovitejša partija za drugo polovico osemdesetih let.

Natta je v svoji repliki poudaril pomen predloga demokratične alternative, ki ostane temeljna politična usmeritev KPI in pomeni, da se borimo za oblikovanje družbenih in političnih zavezništev, v katerih naj odigrajo glavno vlogo napredne, levičarske in reformistične sile, pa tudi demokratični katoliki in laiki. Skratka, demokratična alternati-

Stojan Spetič

va pomeni rušenje monopola oblasti, ki ga je doslej imela krščanska demokracija.

Na tej poti, ki od komunistov zahteva predvsem sposobnost, da o demokratični alternativni ne govorijo, pač pa praktično širijo zavezništva, so možne tudi vmesne etape, čeprav KPI ne misli na obnavljanje politike demokratične solidarnosti sedemdesetih let. Kdor je tako razumel soglasje pri izvolitvi predsednika republike se očitno moti. Pač pa je nujno izboljšati odnose na levi, med komunisti in socialisti. KPI na to vprašanje ne gleda s pretirano samokritičnostjo, saj se zaveda, da bodo morali predvsem socialisti trezno razmisliti o neuspehu svoje politike zadnjih let, ko so računali na zamenjavo demokrščanskega s socialističnim oblastvenim monopolom in razbitjem komunistične levice. KPI je še vedno najmočnejša sila levice, s katero morajo vsi voditi računa, v vladi pa ima KD še vedno glavno besedo, čeprav je prepustila formalno

vodstvo vlade socialistu.

KPI ne zahteva odstopa vlade poslanca Craxija, ker je prepričana, da se bo zrušila pod težo lastnih protislovij, prej ali slej. Pač pa se bodo odnosi med levičarskima strankama merili predvsem na krajevni ravni, kjer so socialisti prisiljeni močnejše plačati demokrščansko izsiljevanje glede oblikovanja občinskih in deželnih uprav.

Kar zadeva samo notranjo razpravo v partiji je tov. Natta poudaril veljavnost metode demokratičnega centralizma, ki je seveda ni mogoče primerjati s prakso tretje internacionale in vojnih časov, ostaja pa doslej najbolj demokratična metoda političnega soočanja znotraj neke stranke. KPI ne bo nikoli pristala na oblikovanje organiziranih struj, ki bi se znotraj partije borile za oblast. To bi namreč pomenilo prenesti demokratični centralizem iz partije v struje, in nič več.

Za nas je demokratični centralizem najboljše jamstvo svobodne, odkrite, tovariške, kritične in samokritične, predvsem pa ustvarjalne razprave, ki naj se že od jeseni dalje razvije v sekcijah, pokrajinskih federacijah, v deželah in na

(Nadaljuje na zadnji strani)

Sesljski zaliv nas vabi

Slovenska artičoka in demokrščanski Rubikon

Naš časopis občasno objavlja to, kar bi lahko čez leta objavili v zborniku z naslovom «kronika boja za zaščitni zakon» in ugotovili, kako zapletena, dolga, protislovna in težavna, pa tudi polna bolečih spoznanj in razočaranj je naša borba z neenakim in trmastim nasprotnikom, ki ga nekateri enačijo s politično oblastjo v Italiji in torej predvsem s krščansko demokracijo.

V Rimu se je ravnokar zaključil še predzadnji krog avdicij pred senatno komisijo za ustavna vprašanja, vsak čas se bo zaključil še zadnji. Končano bo tudi to poglavje, ki se je pričelo dokaj obetajoče, s srečanji senatne komisije z enotno delegacijo, nato pa nadaljevalo v vzdušju švedske prhe navdušenih obetov in grenkih spoznanj, da je bilo tudi veliko mlatenja prazne slame in predvsem poskusov zavlačevanja.

Ne bomo se naveličali poudarjati, da je bilo srečanje senatne komisije z enotno slovensko delegacijo pravzaprav njena sveta dolžnost. S kom naj se posvetuje, zakonodajalec, če ne s prizadetim, kateremu je zaščitni zakon namenjen in čigar interese naj upošteva? Predstavljali smo si povsem drugačen potek avdicij. Prepričani smo bili, da bo srečanju z enotno slovensko delegacijo (torej s politično reprezentativnim zastopstvom naše skupnosti) sledila še vrsta pogovorov s predstavniki organizirane slovenske stvarnosti, od kulturnih in športnih do družbenih in gospodarskih organizacij, šolskih predstavništev, sindikatov in združenj. Da jim bo jasno, kako naša manjšina živi in dela ter da bodo prav tako razumljive in utemeljene naše zahteve po zaščiti, ki naj poseže na vsa področja našega življenja in tudi na potencialne razvojne možnosti.

Žal so posvetovanja senatne komisije ubrala drugačno pot. Kot simbol lažne nevtralnosti in posmehovanja je izvenelo dejstvo, da je senatna komisija dan po slovenski delegaciji sprejela tudi predstavnike italijanskih šovinistov iz naših krajev, torej nasprotnikov vsakršne zaščite. Tedaj smo zapisali, da je senatna komisija podobna ministru, ki pripravlja davčno reformo pa se posvetuje s predstavniki davčnih utajevalcev.

Zgodilo pa se je še nekaj hujšega: socialistični poročevalec Garibaldi je obljubil šovinistom, da bo iz zakona o šolski reformi črtano poglavje, ki je zadevalo koristi slovenske šole. Javnost se spominja, da se je to zgodilo in da je tudi to dalo nacionalistom v naših krajih še večjo motiviranost pri njihovem umazanem in v bistvu naročenem početju.

Šovinistična kampanja je dosegla svoje rezultate. Zgovorno je že dejstvo, da ni senatna komisija za ustavna vprašanja več zaslišala drugih predstavnikov na-

še organizirane manjšinske skupnosti. Izjeme so prav v zadnjih avdicijah, pa še te samo potrjujejo pravilo. Resnici na ljubo pa ne smemo vse odgovornosti pripisati italijanskim nacionalistom in tistim, ki jim radi prisluhnejo. Del odgovornosti, da se to ni zgodilo in da posvetovanja niso šla v potrebno vsebinsko globino nosi tudi zaviralna komponenta, ki je v enotni slovenski delegaciji odrekla svoje soglasje v zvezi s programom nadaljnjih srečanj, češ da družbene, kulturne in gospodarske organizacije naše manjšine ne delujejo po «istem predstavniskem ključu». Nastala neso-glasja so žal, zavrta tudi našo pobudo, ki je medtem prešla v roke demokratičnim in naprednim silam, oziroma tisti stvarnosti, ki je bila dotlej potisnjena v senco, čeprav je v zgodovini naše dežele odigrala pomembno in bo tudi v bodoče imela nenadomestljivo vlogo. To je namreč stvarnost narodnostno mešanih organiziranih stvarnosti in interesnih skupnosti, ki so na osnovi naprednega ga gledanja na svet že v lastni sredini in delokrogu uresničile načela enakopravnosti tuživečih narodnih skupnosti.

Avdicije s predstavniki teh stvarnosti so razgrnile pred senatorji novo stvarnost, ki je bila diametralno nasprotna od one, s katero so se predstavljali predstavniki okostenele preteklosti sovražstva in ločevanja. Tehtne utemeljitve žal niso prodrle z zasluženjo pozornostjo, saj samo bili vedno priča zgolj politični računici vladajočih sil in v prvi vrsti krščanske demokracije, se pravi stranke, ki je glavni krivec nastalega položaja in še danes predstavlja najtrši oreh, ki ga bomo morali streti, preden bomo zares zaživeli v vzdušju zaščitene enakopravnosti.

V določenem trenutku nam je začelo postajati jasno, da so nove avdicije zgolj poskus zavlačevanja. Zato je naša predstavnica v komisiji, tovarišica Jelka Gerbec, zahtevala in dosegla določitev roka, v katerem se morajo zaključiti. Ta rok se je vendarle iztekel, napočil je čas odločanja in opredeljevanja.

Preverjanje vladnega programa je bilo zamujena priložnost, da bi se Craxijeva vlada izrekla tudi o tem problemu, pa se ni. V Craxijevem programu smo lahko brali obveze o «civilnih pravicah» in o zaščiti potrošnikov, ne pa so naši manjšini, čeprav je sprejel določene obveze, tako v Beogradu, kakor v Trstu.

Kocka bo torej padla po poletnih počitnicah, najbrž prve dni jeseni. Za tedaj napoveduje minister za dežele, socialdemokrat Vizzini, predstavitev vladnega zakonskega predloga za zaščito Slovencev. Ni nam še jasno, ali bo spoštoval dano obljubo, da bo osnutek pokazal enotni delegaciji in prisluhnil nje-

nim pripombam še preden se bo o njem izrekel ministrski svet. Vendar se zavedamo, da je odločitev predvsem političnega značaja. Zakon bo dober ali slab, glede pač na to, kakšno bo razmerje sil znotraj vladne koalicije, kolikšno bo socialistično popuščanje pred izsiljevanjem demokristjanov in republikancev, ki predstavljajo v tem trenutku ofenzivno konico nacionalističnega pritiska in poskusov oženja ali zanikanja naših pravic.

Zgodovinsko protislovje je bje v oči, ko beremo izjavo demokrščanskega predsednika republike Cossiga, da je republika tudi domovina drugače govorečih, ki morajo v njej najti sredstva za uveljavljanje in uresničevanje lastnih specifičnih interesov, ter splošno demokrščansko tezo o zaščiti slovenske manjšine samo v luči «statuso quo», oziroma «ugotavljanja in preštevanja», kakor jih sistematično ureja njihov zakonski osnutek.

Ne vemo, na katero stran se bo nagnil vladni zakonski predlog, kakor tudi ne skrivamo skrbi, da bo najbrž Vizzinijev predlog le skrupulozno doslej obstoječih (čeprav zanikanih ali odvzetih) pravic na omejenem ozemlju dveh izmed treh pokrajin, kjer živimo. To bi bila logična posledica demokrščanskega in republikanskega izsiljevanja, ki je zadnje čase zadobilo še nove razsežnosti.

Sedaj je namreč vsakemu na dlani, da je KD ubrala taktiko «artičoke» ki jo poješ tako, da list za listom utrgaš in iz njega izsesaš, kar je življenskega soka in hranilnih osnovi.

Našo manjšino KD obravnava sedaj kot artičoko. List za listom nam jemlje celo pridobljene pravice in jih skuša izničiti ali omejiti, da bi nas prisilili h kapitulaciji, češ «vdajte se, sicer boste izgubili še več».

Londonski memorandum, osimski sporazum? Kosi papirja in nič več, saj se KD ravna po starem načelu, da «je mačka moja in delam z njo, kar hočem». Talci pa so v tem primeru beneški Slovenci, kjer se KD spet bohota, odkar je na majskih volitvah pridobila par občinskih uprav in s tem obnovila svoj politični monopol. (Govori se, da je KD celo pritisnila na škofijo in zahtevala premestitev slovenskih duhovnikov, ki so ji v Benečiji na poti in to celo dosegla!).

Kako naj drugače tolmačimo posamično sicer malenkostne primere, ki pa v celoti vzeto dajejo drugačno sliko položaja in pravih namenov oblasti? Kako naj tolmačimo, naprimer, zadržanje KD do rabe slovenščine v javnosti, kot dokazujejo primeri s krajevnimi napisi, slovenskimi poštnimi pošiljkami? Kako naj drugače tolmačimo demokrščanski pohlep po oblasti v devinsko-nabrežinski občini ali koketiranje s šo-

vinisti okoli bazoviške fojbe?

Mar je zgolj naključje, da se ni nič premaknilo (ne na deželi, niti v parlamentu) s problemi slovenske šole, medtem ko je slovensko gledališče še vedno pod Damoklejevim mečem, kjer drži konec nitke prav demokrščanski odbornik? Saniranje dolgov ima svoj pomen, kakor tudi zahteva, naj se SSG odslej ravna tako, kot ostala italijanska gledališča. Manjšinske specifičnosti nam nočejo priznati, ker se v teh časih Slovencem ne daje več nobene koncesije.

Naša bitka se odvija kot na šohovnici. Nasprotnika pripravljata s prvimi potezi razporeditev sil za zadnji, odločujoči spopad. KD in šovinisti tudi, čeprav se zavedajo, da jim tokrat ni uspelo sprožiti množičnega soglasja za svoje politične hipoteze in pritiske. Če za trenutek odmislimo pisanje nekaterih časopisov, bomo namreč spoznali, da protislovenske gonje niso tokrat padle na rodovitna tla. Kot da bi se ljudje tudi tega naveličali...

Demokristjani sedaj grozijo, da ne bodo dovolili nadaljnega postopka v senatni komisiji, če ne bodo njihove zahteve naletele za zadostno razumevanje. Ustaviti postopek pa pomeni, da bo mimo tudi desetletnica osimskih sporazumov, ne da bi slovenska manjšina dobila dostojni zakon, ki ga čaka in terja.

In vendar bi morali demokristjani (pa tudi socialisti, republikanci, socialni demokrati, liberalci) razumeti, da je priznanje pravic slovenski manjšini v Italiji tako, da bo z njimi zadovoljna, tisti Rubikon, ki zagotavlja zmago na področju uveljavljanja demokratičnih odnosov na italijanski vzhodni meji. To niso mačje solze, če pomislimo na evropske razsežnosti reševanja »tržaškega vprašanja« z osimskimi dogovori.

KD bi se morala zavedati, vsaj na vsedržavni ravni, da se bo morala, v primeru odobritve nesprejemljivega »zaščitnega« zakona, soočiti s še hujšimi problemi in trganjem demokratičnega tkiva, kot če bi morala v lastnih vrstah zadušili recidive iredentizma in nacionalizma. Konec koncev je bolje misliti na obračun s preteklostjo, kot pa se bati bodočnosti.

Demokristjani vedo (toda nočejo vedeti), da bi jim odobritev dobrega zaščitnega zakona omogočila, konec koncev, tudi drugačno vlogo v sami slovenski manjšini, kjer zbirajo del glasov med beneškimi Slovenci in lahko računajo na določen potencial vpliva tudi drugod, med volilci, ki so jim idejno blizu in so nekajkrat že podprli njihovo stranko, a so sedaj nad njo razočarani. Prav zato je nepopustljivost KD, poleg vsega, tudi kratkovidna.

Nekdo je pred dnevi upravičeno napisal, da je lanskim množičnim nastopom naše manjšine sledilo letošnje mrtvilo, vsaj kar se mobilizacije naše javnosti tiče. Prav je, da razmislimo o

tem in se vprašamo, ali ni napočil čas, ko moramo v moralno in politično bitko za enakopravnost vpreči vse razpoložljive sile, slovenske in italijanske ljudi, ki so pripravljeni boriti se za kulturo sožitja, brez demokrščanskega ali listarskega izsiljevanja. Bitka za globalno zaščito se namreč bije vzporedno, v parlamentarnih komisijah in v dušah ljudi. Vsako naše odstopanje, vsak naš molk pa pušča prostor in pobudo nasprotniku.

Še enkrat moramo pokazati, da smo enotni, da terjamo pravice od Trbiža do miljskih hribov in da nas pri tem podpirajo zdrave sile italijanskega naroda, v naši deželi in vzdolž polotoka.

Zavedati pa se moramo tudi, kje so glavne ovire, da se vsa zadeva še ni odločilno premaknila z mrtve točke in prve pripravljalne faze. Ta ovira je v krščanski demokraciji, pri republikancih, pri

drugih laičnih silah, pri socialistični omahljivosti. Bitka je tudi politične narave in v tem okviru imajo svojo težo tudi odnosi med strankami, v Trstu, Gorici in deželi. Sklepanje upravno-političnih sporazumov na nenačelnih podlagah, podrejanje demokrščanskim interesom, šibitev mreže naprednih levčarskih uprav se nam lahko maščuje v bodočnosti, saj samo draži demokrščansko oholost in lakomnost.

Moti se, kdor upa, da se bo okoristil s prehodnimi ali namišljenimi težavami komunistov ali šibkostjo leve in vsilil Slovencem to, česar bi v drugačnih pogojih ne sprejeli. Konec koncev bi moral kdo dopovedati tudi demokristjanom, da bi vsiljen, slab, omejen zaščitni zakon bil le povod za nove konflikte, trajnejšo destabilizacijo naših krajev ob meji. Tega pa si italijanska država ne more privoščiti.

Stojan Spetič

Dva prizora s festivala tiska v Zgoniku: otroci vneta rišejo in moški tekmujejo v briškoli, nič manj v neto.

POGOVOR S SENATORKO JELKO GERBEC

Dolga, strma pot do globalne zaščite Slovencev

RIM, julija – »Moram reči, da razprava kljub vsemu poteka še zmeraj zelo počasi,« nam je odgovorila slovenska senatorka Jelka Gerbčeva, ko smo jo vprašali, kako ocenjuje dosedanj potek razprave o osnutku zakona o zaščiti slovenske manjšine v Italiji v tej zakonodajni dobi.

»Ta zakonodajna doba traja zdaj že dve leti, pa smo šele končali splošno razpravo v pristojni komisiji za ustavno vprašanje, ustanovili ožji odbor, ki ima nalogo, uskladiti posamezne osnutke, in začeli avdicije, ki jih je bilo treba podaljšati do 15. julija. Računam, da bomo potrebovali vsaj še štiri dni, da slišimo mnenje vseh prijavljenih organizacij.« Jelka Gerbčeva, izvoljena v senat v Trstu na listah KPI, je edina slovenska predstavnik v italijanskem parlamentu. Je tudi članica komisije za ustavno vprašanje in članica ožjega odbora, ki pripravlja poenoten osnutek zakona o globalni zaščiti. Od vsega začetka se tolče za čim boljši zakon, z žarom in odločnostjo, brez katerih se ni mogoče uveljaviti v okolju, ki pretežno ni naklonjeno. V Rimu mnogi niti ne vedo, da v Italiji živijo Slovenci in mnogi drugi se na tistem sprašujejo: kaj pa pravzaprav hočejo?

Letos je razprava v parlamentu prvikrat prišla tako daleč, da so se začele avdicije, torej parlamentarna zasliševanja posameznih organizacij iz Furlanije-Juljske krajine, ki želijo kaj povedati v zvezi s položajem in zaščito Slovencev. Kako so te avdicije vplivale na razpravo?

»Različno. Slovenska enotna delegacija je napravila zelo dober vtis resnega predstavnštva, prav tako tudi druge demokratične organizacije, ki včlanjujejo Italijane in Slovence. Na nekatere poslance pa je močno vplivalo tudi to, kar so komisiji pripovedovale nekatere italijanske nacionalistične organizacije.«

»Vlada že dolgo napoveduje svoj osnutek zakona. Kakšne so perspektive, da se to uresniči?«

»Kot vidite, je minilo že več kot pet mesecev, odkar je predsednik vlade, poslanec Craxi, naročil ministru za deželne zadeve Vizziniju, naj v desetih dneh pripravi zakonski osnutek. Minister je nedavno napovedal, da bo predložil besedilo, ko bodo končane vse avdicije.«

»To je lahko tudi dobro znamenje?«

»Lahko da. Prvi osnutek, ki so ga sestavile strokovne službe ministrstva za dežele, in je krožil po naši deželi še pred koncem lanskega leta, je bil vsekakor slabši od vseh, ki so jih predložile stranke, in za Slovence nesprejemljiv. Upamo, da bodo na osnovi avdicij ta osnutek spremenili.«

»Letos se govori o novembru, ko poteče deset let od podpisa osimskih sporazumov, kot o nekakšnem psihološkem roku za ureditev nekaterih vprašanj iz jugoslovansko-italijanskih odnosov. Mislite, da je dotlej

mogoče pričakovati bistven premik tudi glede zakona o globalni zaščiti?«

»Mi komunisti si v parlamentu pa tudi drugod zelo prizadevamo, da bi se avdicije končale še pred parlamentarnimi počitnicami in da bi minister Vizzini nato čimprej predložil vladni osnutek.«

»Glede katerega vprašanja so se pokazale največje razlike med strankami?«

»Glede Benečije oziroma glede priznanja vseh Slovencev v Italiji. Tiste politične sile, ki so nekoč docela nasprotovale globalni zaščiti, danes zaradi mednarodnih obveznosti in zaradi pritiska javnosti ne morejo več zagovarjati tega stališča. Te stranke, predvsem krščanska demokracija, so zdaj za to, da se ta problem uredi in da se v parlamentu izglasuje zaščitni zakon, vendar samo za Slovence Trsta in Gorice. Tiste, ki živijo v Benečiji, pa imajo za nekakšno posebno bitja. Češ, tisto ljudstvo se je razvijalo drugače, doživljalo je drugačno zgodovino. To stališče se izraža v poskusih, da bi slovenskemu prebivalstvu videmske pokrajine dali zgolj določene pravice kot jezikovni in ne narodnostni manjšini, kot skupini, ki ni del slovenskega telesa in nima v zaledju matičnega naroda.«

»Ali se je glede drugih pomembnih vprašanj – uporabe jezika v javnosti, šolstva in podpore gospodarskemu razvoju manjšine kaj premaknilo?«

»Kar zadeva uporabo slovenščine v javnosti, se morda kaže določen napredek v razpravi, ne pa, ko pride do konkretnih predlogov. Tudi glede šolskega vprašanja ni mogoče govoriti o napredku. Dejstvo je, da smo že pred tremi leti dosegli poenoteno stališče demokratičnih strank glede avtonomije slovenskega šolstva. V zakonski osnutek o reformi višjega srednjega šolstva je bil vključen predlog o imenovanju deželnega sveta za slovenske šole, ki bi jim tako zagotovili kulturno in pedagoško avtonomijo. Ko so pred dobrimi tremi meseci v senatu razpravljali o tem osnutku, pa je večina senatorjev, v sporazumu z vlado, glasovala proti temu členu, pa čeprav ga je v tej mandatni dobi vključila v svoj zakonski osnutek o reformi srednjih šol tudi krščanska demokracija. Enaka ocena velja za vprašanje skrbnika za slovenske šole in tečaje za posamezne tematike, ki naj bi bili odprti ne samo šolnikom, ampak vsem kulturnim delavcem slovenskega prostora.«

»Se vam ne zdi, da so republikanci in liberali v zadnjem času še zaosttrili svoje stališče?«

»Brez dvoma.«

»V čem so po vašem mnenju korenine nasprotovanja, v resničnem prepričanju nekaterih političnih sil zoper globalno zaščito ali pa v oceni, da na volitvah ni donosno zavzemati se za Slovence?«

»Mislim, da zdaj vpliva predvsem ta drugi element. Danes pravzaprav nobena stranka uradno ne zagovarja več stališča, da zakon ni potreben. Vprašanje je, kakšen zakon. Dobršen del teh sil se nagiba k temu, da bi zakon samo poenotil vsa zakonska in druga določila, ki že zdaj obstajajo, bodisi na državni ali na deželni ravni. To bi bila zgolj formalnost, ki za nas ni sprejemljiva, ker na tak način gotovo ne bi rešili odprtih vprašanj.«

»Ko govorimo o volitvah – ali nagli presejtni vzpon neofašistov na nedavnih krajevnih volitvah v Bocnu lahko vpliva tudi na razpravo o globalni zaščiti Slovencev?«

»To je vsekakor zelo negativen pojav, ki vpliva tudi na stališča do slovenske manjšine. Nekateri stranke, tudi vladne, se zelo oprijemajo bojzani, da bi s podporo Slovencev izžvali rast nacionalističnih in fašističnih sil. Zato nekateri krščanski demokrati pa tudi drugi govorijo, češ, Slovenci, ne zahtevajte preveč, dosegli smo določeno stopnjo sožitja, ki je zelo dragocena, to moramo bra-

niti z vsemi močmi, zato potrpite, kajti drugače se bo lahko slabo končalo.«

»Vi ste edina slovenska predstavnik v italijanskem parlamentu. Ste tudi edina slovenska članica komisije in ožjega odbora, ki razpravlja o osnutku zakona o globalni zaščiti. Kako osebno doživljate to razpravo?«

»Največja težava je v tem, da moji kolegi ne poznajo dovolj slovenske tematike, naših razmer in zgodovine, zato so dovzetni za vsak morebitni vpliv v tej zvezi in zato je treba vsako stališče dobro argumentirati in tudi dokumentirati. Tu v Rimu se še zmeraj srečujem z ljudmi, ki sploh ne vedo, da v Italiji živijo tudi Slovenci. Zato vsakdo, ki nekaj pove pred drugimi, lahko doživi uspeh, ker ljudje premalo vedo o tej problematiki.«

Na italijanski strani se včasih tudi na najvišji ravni govori o reciprociteti pri obravnavanju manjšin v Italiji in Jugoslaviji. Ne da bi obravnavali manjšinsko vprašanje kot predmet mednarodnega barantanja, pa je najbrž res, da je položaj slovenske manjšine v Italiji povezan tudi s tem, kako tudi v vsakdanji praksi, ne samo načelno, obravnavajo italijansko manjšino v Sloveniji in na Hrvaškem?«

»Mislim, da je pozitivno in zelo pomembno, do kraja urediti vprašanje italijanske manjšine v Jugoslaviji, istočasno pa položaj slovenske manjšine v Italiji. Vendar je to predvsem stvar ene in druge državne strukture, ne da bi vzročno povezovali. Ureditev globalne zaščite za Slovence v Italiji in izvajanje sklepov, ki jih je že pred mnogimi leti sprejela jugoslovanska zakonodaja za Italijane v Jugoslaviji, sta dolžnost oziroma odgovornost ene in druge države, vsako odgovarja na svojem področju.«

»Kaj lahko zdaj storijo slovenske organizacije v Italiji, zato da bi pospešili razpravo o zakonu?«

»Zdaj bi morala biti ena izmed nujnih nalog, da enotna slovenska delegacija obišče na eni strani novega predsednika republike, da zbudi pozornost te institucije, ki je zelo pomembna za celotno politično usmeritev v Italiji. Na drugi strani pa novega predsednika senata. Še enkrat je treba poudariti hoteenje, da se ta zadeva čimprej uredi. Mislim pa, da to ne more ostati samo stvar Slovencev, ampak vseh demokratičnih organizacij in predstavništev v Italiji. Boj za slovenske pravice sega tako globoko v državno ureditev in samo ustavo, da bomo kaj dosegli le, če bo to boj vsega demokratičnega prebivalstva.«

»Novi predsednik republike Francesco Cossiga je v nastopnem govoru izrecno poudaril, da želi biti tudi predsednik tistih italijanskih državljanov, ki so druge narodnosti in govorijo drug jezik. Vi Cossigo, ki je bil doslej predsednik senata, dobro poznate. Kako ocenjujete njegov osebni odnos do tega vprašanja?«

»Cossiga je za to vprašanje zelo odprt in to je pokazal ob raznih priložnostih. Ko je bil pred nekaj leti na obisku v Gorici, je imel tudi kratek nagovor v slovenščini. Nekdo, ki do tega vprašanja ničesar ne čuti, tega ne bi bil storil. Cossiga je dvakrat sprejel slovensko enotno delegacijo in tako kot predsednik vlade kot tudi kot predsednik senata je bil vedno pripravljen posredovati, da se to vprašanje premakne naprej. Nekaj ur po sistem, ko smo ga izvolili z glasovi vseh strank ustavnega loka, sem ga imela priložnost srečati. Čestitala sem mu in mu zaželela uspeha, on pa me je prosil, naj posredujem njegove najboljše želje našim ljudem. To je še en znak, da nam je blizu in da bomo imeli v njem prijatelja in sogovornika v boju za naše pravice.«

ANDREJ NOVAK

Pogled iz Evrope na Jadran

Razgovor z evropskim poslancem Giorgiom Rossetti

Od evropskih volitev je minilo nekaj več kot eno leto. Kot predstavnik naše-ga mesta pri evropskem parlamentu, kaj nam lahko poveš o njegovem delu in kakšne izkušnje si pri tem imel?

V luči teh dvanajstih mesecev lahko rečem, da je sodelovanje pri evropskem parlamentu zame zelo zanimiva izkušnja. Enkrat toliko moram pritrditi Cecoviniju, ko pravi, da je za naše področje zelo važno, da ima svojega predstavnika v tem organu. Lahko izrazim upanje, da bo v kratkem prišlo do važnih rezultatov tudi glede problemov, ki nas najbolj zanimajo. Nekaj smo že dosegli na področju ladjedelništva, center za biotehnologijo Unido pa spada med pobude, odobrene v decembru, ki jih najbolj podpiramo. Toda ne glede na te posamezne rezultate se mi evropski parlament zdi važen predvsem kot opazovalnica, saj omogoča širše in bolj razčlenjeno gledanje ne samo na splošna vprašanja, temveč tudi na posamezne specifične probleme.

V zadnjih dneh smo slišali, da so bili sprejeti ukrepi, ki pobliže zadevajo pomorsko gospodarstvo in prevoze, pango, ki so za nas še posebej zanimive.

Da, pred kratkim je parlament sprejel nalogo, da podpre tista področja, ki jih je najbolj prizadela preureditev ladjedelniške dejavnosti, z določenim, sicer skromnim, finančnim prispevkom, ki je pa važen v kolikor predpostavlja druge investicije s strani države in predvsem zahteva, da se sestavijo podrobni načrti za zaposlitev tistih, ki so zaradi takšnega prestrukturiranja izgubili delovno mesto. Tržaška in goriška pokrajina sta na prvem mestu v lestvici takšnih področij. V avli sem izrazil svoje zadovoljstvo nad tem ukrepom in nad priznanjem našim krajem, sem pa tudi poudaril, da to še zdaleč ni dovolj, ker edino korenit poseg v splošno pomorsko politiko na evropskem nivoju bi lahko omogočil, da se rešijo problemi, ki vodijo Evropo v odvisnost od drugih na tem področju, ki je izredne važnosti glede na to, da je Evropa še vedno prva trgovska sila v svetu.

Drugo vprašanje, ki sem ga s svojo resolucijo odprl zadeva cestne in druge povezave v deželi Furlaniji-Juljski krajini. Glede cestnih in vodnih zvez z Jugoslavijo sem zahteval vsaj delno podporo s strani EGS, glede zračnih poti sem pa predlagal, da bi evropski parlament posredoval pri italijanski vladi, da odstrani vojaške vezi nad zračnimi področji, ki toliko vplivajo na stroške letalskih prevozov, da so letalske povezave z Münchnom in Jugoslavijo negospodarske in praktično nemogoče, kot tudi gle-

de tega, da odpre letališče v Ronkah za linijski blagovni promet.

Med drugim si tudi podpredsednik komisije za odnose med EGS in Jugoslavijo. V tej vlogi si tudi že imel vrsto obiskov in razgovorov. Kaj nam o tem lahko poveš?

Izvršni svet EGS bi moral jeseni zaključiti nova protokola z Jugoslavijo, finančni in trgovski. Na žalost nekatere vlade nasprotujejo temu, da bi EGS neposredno finančno podprla Jugoslavijo pri izvedbi del, ki so sicer zanimiva tudi za Skupnost, kot so infrastrukture, čeprav podobno podpira druge sredozemske države. Takšno podcenjevanje je negativno, ker ne upošteva posebno delikatnega trenutka v katerem

se nahaja Jugoslavija in potrebe, da evropska deseterica podpre velike napore, ki jih v tej državi vlagajo v ohranitev svoje avtonomije, notranje enotnosti in svoje vloge v Sredozemlju. Vložili bomo vse naše moči v okviru parlamentarne delegacije, ki skrbi za odnose z Jugoslavijo in ki bo septembra šla na obisk v Beograd, da se bodo premostile težave in nesoglasja, ki so prisotne v ministristkem svetu.

Evropski parlament nima širših pristojnosti v reševanju vprašanj narodnih manjšin, čeprav predstavljajo te važen resurz naše celine. Za nekatere države so velik problem, kot recimo Baski ali severni Irci. Vemo, da si sestaviš dokument o pravicah manjšin, o katerem bi moralo biti govora kmalu. Nam lahko poveš o tem kaj več?

Dokument o katerem govorim, so poleg mene podpisali tudi Cervetti, Fanti, Trivelli in drugi komunistični parlamentarci, kot tudi Baget Bozzo in socialisti iz vseh držav članic. V njem poudarjamo nujnost, da se čimprej izvedejo načela resolucije Arfe iz leta 1981, opozarjamo na številne težave, ki v raznih drža-

vah ovirajo polno priznanje kulturne in družbene avtonomije narodnih in jezikovnih manjšin na vseh področjih. V njem govorimo o nujnosti, da se prizna in zaščiti manjšine ne samo kot individualne subjekte, temveč tudi kot kolektivne, ki morajo kot taki imeti možnost, da zaščitijo in v nekaterih primerih ponovno oživijo lastno zgodovinsko, kulturno in jezikovno bogastvo. Ob koncu smo hoteli poudariti bistveno vlogo, ki jo imajo manjšine v izgradnji Evrope narodov, in potrebo, da se s skupno listino zagotovi njih priznanje, zaščito in polno samostojnost v okviru državljan-skih pravic, ki jih predvidevajo ustavne ureditve posameznih držav.

Z načelnikom skupine KPI Cervettijem si se srečal s slovensko enotno delegacijo in jo povabil v Strassburg. Misliš, da se bo ta obisk lahko konkretiziral v okviru razprave o omenjeni resoluciji?

Razprava o teh resolucijah bo nedvomno zelo zahtevna in bojim se, da ne bo prišla tako kmalu na vrsto. V skupini, ki se ukvarja s temi vprašanji in katere bom jeseni prevzel predsedstvo, sem našel ljudi, ki imajo mnogo dobre volje, toda tudi takšne, zaradi katerih moramo zapraviti dosti dragocenega časa, ali ki podcenjujejo te probleme, in spet druge, ki so zelo daleč od platforme, ki bi jo morali osvojiti, da bi lahko sestavili sprejemljiv skupni dokument. Ravno zaradi tega sem prepričan, da bi morala slovenska delegacija priti v Strassburg pred končno diskusijo, ob tej priliki bi se sicer lahko vrnila, toda njena prisotnost v teku priprave bi lahko stimilirala delo skupine in to bi bila tudi prilika, da udeleženci spoznajo ne samo probleme Slovencev, ampak tudi značilnosti slovenske kulture.

Pripravila Tatjana Čuk

V prihodnjih tednih so na vrsti še številni prazniki tiska tudi v naši pokrajini.

V nedeljo 28. julija začne praznik sekcije *Campi Elisi*, ki bo nadaljeval do 1. avgusta.

Tudi v ljudskem domu v naselju Sv. Sergija so organizirali praznik in sicer v dneh 14. in 15. ter 17. in 18. avgusta.

Ob 15. do 18. avgusta priredi praznik tiska tudi sekcija *pristaniških delavcev*. Za konec meseca je v programu festival *Unità in Dela pri Sv. Jakobu* od 29. avgusta do 2. septembra.

Septembra se praznovanje nadaljuje in sicer v sekciji *Pratolongo* ter na *Rocolu*.

Posvet o manjšini in kulturnih izmenjavah ob meji

Razgovor s tov. Steliom Spadarom, ustanovnim članom Inštituta Gramsci

Minil je že mesec dni od posveta, ki ga je Inštitut Gramsci organiziral v Trstu na temo slovenske manjšine in pomena njene prisotnosti na tem področju. Kako je ta pobuda vplivala na razpravo o tem vprašanju v našem mestu in kakšni so bili odmevi v širši deželni stvarnosti?

Posvet je nedvomno prispeval k razširitvi razprave, ki je sicer že prej krožila v naši javnosti, a morda ni našla pravega načina, da bi prišla do izraza. Govorim o razpravi, ki zadeva konceptualno in kulturno osnovo zakona o zaščiti Slovencev v Italiji. Ta posvet je doprinesel bogate znanstvene prispevke, naj omenim poročilo prof. Francescata o mednarodnih znanstvenih razpravah o dvojezičnosti, poročilo profesorice Schiavi z videmske univerze o vzgojnem bogastvu, ki ga predstavlja jezik in kultura manjšin, in tudi poročilo ravnatelja tržaške pravne fakultete Giorgia Connetti o vprašanju zaščite manjšin v mednarodno-pravnih aktih. Istočasno je pa ta posvet hotel načeti vprašanje izvedbe pravnih norm, ki so pogoj za zagotovitev možnosti razvoja slovenske skupnosti v Italiji, z njegove družbene plati, kot politične in kulturne bitke.

Zelo pomembni se mi zdita pri tem prepričanost in nevsiljenost, s katerimi so udeleženci predstavili svoje mišljenje o teh vprašanjih; njih ton je bil sproščen, zrel, brez shematizmov in propagandnih zaletov: to je ton in nastop ljudi, ki se zavedajo težavnosti, ampak tudi globoke pravičnosti bitke za zaščito

pravic Slovencev, ali bolje bitke za pravice celotne družbe, tako v tržaškem kot v deželnem okviru.

Misel o vprašanju zaščite Slovencev kot vprašanju uveljavitve pravic celotne skupnosti se mi zdi ena najpomembnejših, ki so bile potrjene na tem posvetu. Bi lahko kaj več povedal o tem?

Vedno jasneje postaja, da to vprašanje ne zadeva le dela tržaške ali deželne družbe, kateremu je nujno zagotoviti sredstva za zaščito lastne identitete, ampak da gre za vprašanje, ki je odločilno za razvoj teh krajev in ki izvira iz istočasne prisotnosti Italijanov in Slovencev: s svojim medsebojnim sodelovanjem obe skupnosti lahko »proizvedeta« takšno kulturo in takšno družbo, ki bodo s svojo demokratičnostjo in odprtostjo na višini problemov današnjega časa. Italijanski nacionalizem je to prisotnost dveh narodov vedno prikazoval kot oviro, kot negativen pojav, ki ga je treba na vse možne načine »zakrivati«. Pomislimo samo, da se na šolah, razen častnih izjem, o tem dejstvu ne govori, sploh se ne omeni, da sestavljajo tržaško in deželno družbo tudi Slovenci. To poleg vsega pomeni za samo italijansko večino, predvsem pa za mlade, da ne poznajo dela svojega okolja, tako ožjega kot širšega. Razumeti je treba pa, in to je bil cilj posveta Inštituta Gramsci, da je sožitje Italijanov in Slovencev bogastvo naših krajev, vrednost na kulturnem in družbenem področju, pozitivni element povezave z drugačnimi izkušnjami in

stvarnostmi, ki ni bil nikoli tako važen kot je danes, glede na globoke spremembe, ki jih doživljamo na vsem svetu.

Podčrtujem besedo danes, ker nam to pomaga razumeti dejstvo, da odobritev zaščitnega zakona, odprava preprek, ki jih nekateri krogi še postavljajo, zagotovitev nekakšnega »priznanja« Slovencev v javnosti, ne pomeni le dolžnosti, ki jo mora država po tolikih letih opraviti; v tem ukrepu vidimo nujno podlago za razvoj, garancijo, da bodo prebivalci dežele Furlanije-Julijske krajine v bodoče lahko delali in gradili brez tistih ovir in strahov, ki so močno pogojevali naše mesto in našo deželo v preteklih desetletjih.

Katera je po vašem mnenju glavna značilnost tega posveta?

Mislim, da je bistvenega pomena dejstvo, da je to problematiko obravnaval krog italijanskih kulturnih delavcev. To namreč dokazuje po eni strani, da v Italiji obstojajo, tudi po zaslugi komunistov, kulturni in etični principi, ki so povsem drugačni in nasprotni tistim, ki jih Odbor za zaščito italijanstva Trsta skuša predstaviti kot kulturo in vrednote italijanske družbe (zelo rad bi razumel kakšen tip italijanstva zagovarjajo, vsekakor mora biti to njihovo italijanstvo zelo revno, preplašeno, ki na srečo ne odgovarja kulturi tiste italijanske družbe, ki jo jaz poznam). Po drugi strani tako široka in kvalificirana prisotnost Italijanov dokazuje, da vprašanje zaščite slovenske manjšine zadeva celotno družbo, tako večino kot manjšino, ker tu gre za celovito kulturno in družbeno življenje naše dežele. Gre za vprašanje, ki je vedno bilo temeljnega pomena za nas komuniste, kot tudi za vse tiste politične sile, ki so zainteresirane za razvoj naše dežele, za katere je prisotnost slovenske manjšine nedvomno važen kulturni, družbeni in gospodarski resur.

Tržaški dnevnik Il Piccolo je zelo malo pisal o tem posvetu. Kaj misliš o takšnem zadržanju edinega tržaškega italijanskega dnevnika in o informiranosti italijanske javnosti o vprašanju manjšine?

Il Piccolo je nejevoljno molčal o rezultatih posveta Inštituta Gramsci, ker se je zavedal, da so naši argumenti in stališča vse prej kot shematski in površni, to so pa tla, na katerih se Il Piccolo ne znajde. Vedno jasneje ta časopis dokazuje svojo majhnost, provincialnost, pomanjkanje občutka za družbene pojave. Posvet 14. in 15. junija je namreč

(Nadaljuje na zadnji strani)

Festival komunističnega tiska na Opčinah 23. - 24. - 25. avgusta

V petek, 23. je na programu večer o urbanistični (ne)ureditvi Opčin s predvajanjem diapozitiv in okroglo mizo, na katero so vabljeni občinski odbornik za urbanistiko in predstavniki vseh strank.

* * *

Sobota, 24. - odprtje kioskov ob 18. uri
od 20.h dalje ples z ansamblom Furlan

* * *

Nedelja, 25. - začetek ob 16. uri
ob 18.h koncert godbe Muja Doc Band sledi nastop skupine kotalkarjev društva Polet, nato pozdravna beseda in zvečer ples ob zvokih ansambla Furlan.

Festivali na goriškem

Na GORIŠKEM so tovariši pripravili vrsto praznikov tiska z bogatim programom:

V FARI bo trajal festival od 1. do 4. avgusta, in na mednarodni ravni, na temo miru obsega slikarsko razstavo, 2. avgusta tekmovanje v briškoli in 4. avgusta deželno tekmovanje v lovu postrvi.

Od 1. do 5. avgusta je praznik tudi v Štarancanu, kjer bo prvi večer namenjen mladim, ki bodo poslušali ansamble moderne glasbe, drugi večer pa igralcem briškole in tradicionalni plesni glasbi, medtem ko je tretji večer posvečen ženskam; v nedeljo pa bodo zadovoljni prav vsi, saj se ob 8. h začne tekmovanje v ribolovu, ob 10. otroški slikarski ek-stempore, zvečer je predvidena razprava o miru, na kateri bodo sodelovali predstavniki občine Renče, konzulata Nikaragve in deželni tajnik KPI. V ponedeljek moramo omeniti tombolo, kjer bo srečni dobitnik prve nagrade prejel nič manj kot 1.250.000 L.

ZKMI priredi festival v TURJAKU in sicer 2., 3. in 4. avgusta. Prvi dan je na vrsti razprava o združevanju mladih ob priliki mednarodnega leta maldine, ki ji bo sledil nastop skupin punk-rock. V soboto bodo razpravljali o novi ZKMI,

OBVESTILO

Obveščamo da bo prihodnja številka Dela izšla v septembru. Vesele počitnice!

zvečer pa poslušali new-wave glasbo. V nedeljo je na sporedu srečanje z Mauriziom Vinci, urednikom Jonas, zvečer pa ples z Oasi 23 in tombola. Vsak večer bo tudi pri standu Rinascite predstavitev knjig o mladinski problematiki.

Od 2. do 7. avgusta priredijo praznik tiska tudi v ZAGRAJU. V petek bodo razpravljali o referendumu in perspektivi sindikatov danes, v soboto bo govora o odnosih med KPI in PSI, v nedeljo ob 10. uri bo svečanost od 40-letnici osvoboditve, zvečer pa razgovor o zadnjih volitvah in perspektivah v teritoriju. Tudi v ponedeljek bodo obravnavali zelo zanimivo temo, in sicer načrte in možnosti za kulturni razvoj levega Posočja. V torek je na vrsti bogata loterija, v sredo pa večer za mladino. Seveda bo vsak dan poskrbljeno za glasbo z ansambli Menestrelli in Salvador.

V GRADIŠČU OB SOČI bo trajal festival od 9. do 18. avgusta: poleg plesa, raznih iger in srečolova bo obsegal bogato tombolo v nedeljo 11., v torek 13. razpravo o Gradiški 40 let po osvoboditvi. 14. bo večer posvečen mladini, ki se bo pogovorila o vprašanjih uprave in o perečem problemu zaposlitve, nakar bo lahko poslušala D.J. Tirradio. Večer

ponedeljka 16. je namenjen ženskam, ki bodo priredile tradicionalno večerjo, nakar bo kulturni krožek Pietro Zorutti predstavil koncert in plesni nastop.

V KOPRIVNEM bodo praznovali od 14. do 18. avgusta s plesom, srečolovom jedmi na žaru in krajevnimi vini, 17. bodo imeli tombolo in 18. nastop kotalkarjev iz Pierisa.

Na koncu še praznik v ŠKOCJANU ob Soči, ki bo napolnil kar tri konce tedna, in sicer od 9. do 11., od 15. do 19. in od 23. do 25. avgusta. Na programu

sta dve tomboli z nagradami za skupnih 2 milijona in pol lir, tekmovanja v briškoli, 2 koncerta godbe, otroške filmi, disko glasba, lov na postrvi, «marcialonga», tekmovanje v teku s kotalkami, nogometni turnir, nastop plesne skupine Diamante, plesalcev brek-dance, razstava knjig, kvizi, srečolov, ples in vse kar še spada zraven.

Tudi v TRŽIČU bo praznik tiska dva zaporedna konca tedna, od 14. do 18. avgusta, in od 30. avgusta do 2. septembra.

Pokrajinski festival Unità in Dela ima še v programu:

GLASBA

ob 21. uri

RAZPRAVE

ob 20. uri

NEDELJA, 28. JULIJA

orkester **PRISMA**

«Kakšen mir za Palestino?»

PONEDELJEK, 29. JULIJA

OBALA - vokalni oktet s slovenske Primorske orkester **PRISMA**

TOREK, 30. JULIJA

SUGAR AND SPICE

Zanetta in njegova skupina funky-soul

«Handikapirani: skupna manjšina vseh narodov»

SREDA, 31. JULIJA

VEEMA

etnični rock in nova akustična glasba

ČETRTEK, 1. AVGUSTA

WITZ ORCHESTRA

med glasbo in kabaretom

«Med raketami in vesoljskimi vojnami»

PETEK, 2. AVGUSTA

GINO D'ELISO

in The Fabulous Rocker Bay

«Združena Evropa: kakšne novosti eno leto po volitvah?»

SOBOTA, 3. AVGUSTA

nastopa skupina

POMLAD

«Kakšna levica za Evropo? Razprava med KPI in nemško socialdemokratsko stranko»

NEDELJA, 4. AVGUSTA

koncert mestne godbe **GIUSEPPE VERDI**

pod vodstvom dirigenta

Lidiana Azzopardo

«Izkušnje evropskega gibanja za mir»

PONEDELJEK, 5. AVGUSTA

koncert **MUIA DOC BAND**

vodi Lorenzo Muscovi

«Rusija in Gorbačov»

V času festivala organizirajo mladi komunisti in Komisija za okolje pri KPI naravoslovne ekskurzije pod vodstvom izkušenih poznavalcev kraške favne in rastlinstva. Datumi in programi izletov bodo objavljeni na festivalu.

SESLJAN NAS VABI!

SKUPAJ OBLIKUJEMO

(Nadaljevanje s 1. strani)

vsestranski ravni. To pomeni, da bomo komunisti tudi tokrat sooblikovalci politike naše partije. O oblikah javne razprave bodo še odločali pristojni organi, vsekakor pa je gotovo, da bo ta razprava potekala tudi preko partijskega tiska in v tem okviru bo tudi naše «Delo» gotovo odprlo svoje stolpce članom in simpatizerjem, ki bodo hoteli povedati svoje mnenje.

Prepričani smo, da bomo tudi tokrat v razpravo pred partijskim kongresom aktivno posegli tudi komunisti, pripadniki slovenske manjšine v Italiji. Spregovorili bomo o naših izkušnjah v boju za globalno zaščito in uveljavljanje enakopravnih odnosov v družbi, pa tudi o naši specifični vlogi in načinu, kako delujemo v partiji, o tem, ali kaže izboljšati in spremeniti obliko in vsebino te prisotnosti. Spregovorili bomo tudi o drugih vprašanih splošnega značaja, saj nismo slovenski komunisti «enosmerni», zaverovani samo v svoje zadeve. Prav nasprotno, v vsej zgodovini naše KPI, ki soupada z zgodovino aktivne udeležbe slovenskih komunistov v njenih vrstah, smo odklanjali zapiranje v kakršnikoli nacionalni ali manjšinski rezervat, saj smo se opredeljevali glede vseh temeljnih zadev in problemov, pomagali jih reševati in tako v praksi uresničevali svojo enakopravno vlogo, ki so

jo mnogi kongresi KPI priznali tudi z izvolitvijo slovenskega člana v plenum centralnega komiteja.

POSVET

(nadaljevanje s 6. strani)

bil resna pobuda na resno temo, o kateri se lahko diskutira, lahko se kdo ne strinja z njegovimi zaključki, nikakor pa ni bil stvar, o kateri se ne poroča in informira. Ne skrbi me pri tem toliko pristranskost Piccola, saj bi ta utegnila biti tudi moj vtis, bolj nevarna se mi zdi njegova kulturna šibkost, ki povzroča v Trstu globoke praznine zaradi površnosti in anonimnosti, s katerimi se včasih loteva resnih in dramatičnih pojavov. Kar se pa tiče samega informiranja o posvetu mislim, da je tisti del tržaškega prebivalstva, ki bolj pazljivo sledi dogajanju v našem mestu — mislim na veliko večino Slovencev in dober del Italijanov — kljub vsemu razumel smisel našega srečanja: da skušamo zgraditi nekakšno družbeno in kulturno «platformo», v kateri bi se mogli spoznati vsi tisti, ki se za ta vprašanja zanimajo, ki o tem razmišljajo, in tu mislim tudi na tisti pas «zmernih», ki jih ne moremo enačiti z nacionalisti in fašisti. Ta platforma, ki se je začela oblikovati v teku nastopov v zvezi z advicijami pri senatni komisiji, je tudi osnova na kateri bo Inštitut Gramsci nadaljeval jeseni svoje delo z vrsto pobud v sodelovanju z dru-

gimi kulturnimi organizacijami in ustanovami na najvišjem nivoju v deželi, kot so tržaška in videmska univerza, v prepričanju, da je to eno od najvažnejših vprašanj, ki jih moramo v naših krajih rešiti.

Pripravila Tatjana Čuk

DAROV IN PRISPEVKI

Ob poravnavi naročnine so v sklad Dela prispevali tovariši:

- iz Doberdoba: Jarc Arnaldo L. 24.000,

- iz Jamelj: Pahor Olga in Okretič Rudi L. 44.000, Soban Ernesto L. 12.000,

- iz Nabrežine: Volpi Giuseppe L. 15.000,

- iz Prečnika: Adamič Cvetko L. 10.000,

- iz Trebč: Čuk Gizela L. 14.000, po 4.000 L. vsak pa Argia Pečar iz Boljunca, Sedmak Eda iz Križa, Križman Bruno z Opčin in Sancin Mario iz Zatrečca.

Ob 8. oziroma 11. obletnici smrti nepozabnih sinov Ivota in Rudija daruje mama Zofka Pertot iz Nabrežine L. 20.000 za sklad Dela.

Ob 40. obletnici osvoboditve in obletnici smrti moža oz. očeta Rudija daruje družina Wilhelm z Opčin L. 25.000 za Delo.

Ob obletnici smrti Rudija Wilhelm daruje sestra Ivanka L. 20.000 za sklad Dela.

V senatu razprava o mešani komisiji za gospodarsko sodelovanje in obmejne trgovske izmenjave

V teku razprave pri senatni komisiji za zunanje zadeve glede zakonskega osnutka o ratifikaciji dogovora med Italijo in Jugoslavijo, ki zadeva ustanovitev skupnega področja za ribolov v Tržaškem zalivu in spremembo priloge C in D tržaškega sporazuma iz leta 1955 je za komunistično skupino spregovorila senatorka Jelka Gerbec. V svojem posegu je potrdila veljavnost teh dogovorov, ki so jih v deželi Furlaniji-Juljski krajini nestrpnost pričakovali, saj zadeva novosti, ki izhajajo iz osimskih sporazumov in predstavljajo korak naprej v njih uresničevanju, predvsem pa zaradi tega, ker ta dogovor predvideva ustanovitev mešane komisije, ki preko vsakoletnih preverjanj lahko sproti spremenja in dopolnjuje na osnovi zbranih izkušenj in spreminjanja obmejnega tržišča bodisi sam dogovor kot priloge C in D.

Tovarišica Gerbec je poudarila, da sta omenjeni sporazum in splošno sodelo-

vanje z Jugoslavijo na področju ribolova tesno povezana, predvsem kar se tiče severnega Jadrana, in je zahtevala od vlade, da v komisiji ali v senatu poroča o poteku teh dogovarjanj.

Glede izvajanja osimskih sporazumov je nato opozorila na zamude v uresničevanju njihovega gospodarskega dela in na nujnost, da se čimprej sprejme zakonski osnutek o gospodarskem sodelovanju na obmejnem področju, ki so ga komunisti predložili v poslanski zbornici, obenem s takojimenim paketom za Trst, ki je tudi v razpravi pri istem organu.

Poleg tega je opozorila vlado in parlament na socialno problematiko, ki jo obravnavajo osimski sporazumi in ki tudi ni bila še rešena, kot so zapuščene dobrine, hiše, državljanstvo, priznanje kvalifikacij, pokojninsko in socialno zavarovanje, kot tudi na izvajanje preambule členu 8, ki zadeva narodne manjšine. Glede tega vprašanja je še enkrat

zahtevala od političnih sil in vlade, da se zavzamejo za pospešeno reševanje vprašanja zaščite slovenske skupnosti v Italiji, kot tudi da se zviša finančna podpora, ki jo italijanska vlada namenja Italijanom v Istri, in da se zainteresira univerze v Trstu in v Vidmu in druge kulturne, znanstvene in raziskovalne ustanove v Italiji za problematiko Italijanov, ki živijo v Jugoslaviji.

Namestnik tajnika Fioret je prejel na znanje predloge senatorke Gerbec in priporočil komisiji, da odobri omenjeni ukrep, nakar je potrdil v lastnem imenu in v imenu vlade, da so predstavljeni problemi vedno v središču njihove pozornosti in poudaril, da si glede vprašanj Italijanov v Istri vztrajno in neprenehno prizadevajo, da bi jih rešili po poti dogovarjanja in stalnih stikov z jugoslovansko vlado, torej na način, ki si ga je vlada zastavila za reševanje zgodovinskih, a ne le zgodovinskih, nasprotij s sosednjo državo.